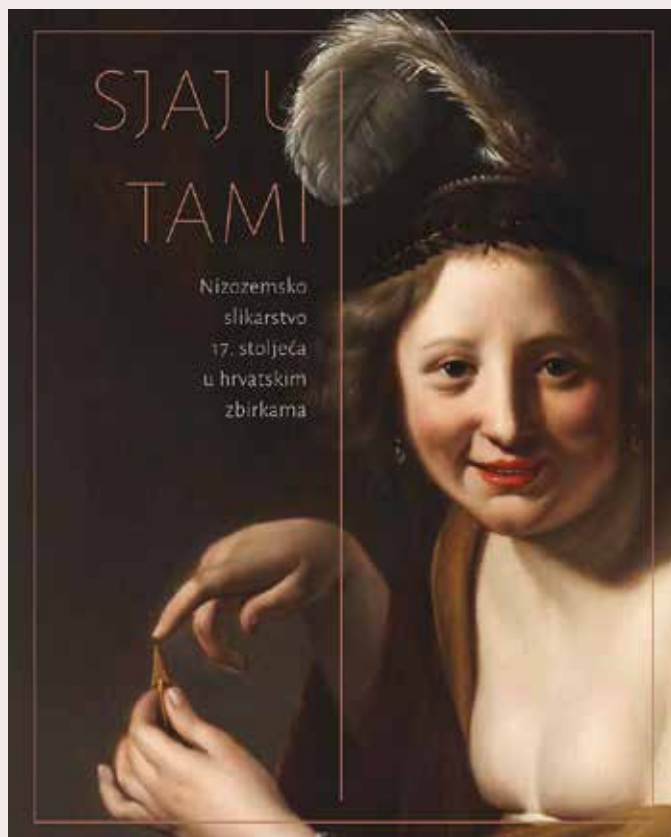

Lucija Burić

Rasvijetljeno slikarstvo nizozemskog baroka iz hrvatskih zbirki

Katalog izložbe *Sjaj u tami: nizozemsko slikarstvo 17. stoljeća u hrvatskim zbirkama*, 2024.

Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 12. prosinca 2024. – 9. ožujka 2025.

AUTOR IZLOŽBE: Ivan Ferenčak, Strossmayerova galerija starih majstora HAZU-a

KUSTOSICA IZLOŽBE: Valentina Bach, Galerija Klovićevi dvori

ISBN 978-953-271-157-8

Nizozemsko barokno slikarstvo iz hrvatskih javnih i privatnih zbirki prvi je put okupljeno, sustavno i cjelovito interpretirano te predstavljeno javnosti izložbom *Sjaj u tami: nizozemsko slikarstvo 17. stoljeća u hrvatskim zbirkama* otvorenoj krajem 2024. u zagrebačkoj Galeriji Klovićevi dvori. Izložba, čiji je koncept osmislio Ivan Ferenčak i čiju je organizaciju realizirala Galerija Klovićevi dvori pod kustoskim vodstvom Valentine Bach, prva je u ciklusu izložbi posvećenom primjerima zlatnih razdoblja europske umjetnosti iz domaćih zbirki. U nju je uključeno više od sto slika, grafika i crteža raspoređenih prema tematskim žanrovima, kao i nekoliko predmeta umjetničkog obrta, uporabnih predmeta iz nizozemskih kućanstava i impresivna replika autentične ženske odjevne kompozicije iz sredine 17. stoljeća. Budući da je izložba pripremljena u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama* (IP-2020-02-1356; voditeljica projekta: Ljerka Dulibić) provedenom u Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU-a, autor i njegovi suradnici posebnu su pažnju, uz prezentaciju novih povijesnoumjetničkih spoznaja o individualnim djelima, posvetili kolekcionarskim praksama i provenijenciji predstavljenih umjetnina. Takav interdisciplinarni i metodološki zaokružen pristup prezentaciji djela, kao i novi istraživački rezultati koji su proizašli iz priprema za opsežni izložbeni pothvat, trajno su zabilježeni katalogom

izložbe istog naslova koji je u nakladi Galerije Klovićevi dvori publiciran 2024.

Katalog izložbe otvara poglavlje njezina autora posvećeno panoramskom pregledu nizozemskog slikarstva na području Hrvatske s obzirom na lokaciju i pripadnost muzejskim i privatnim zbirkama, prethodna porijekla umjetnina, kolekcioniranje i putove kojima su djela dospjela na hrvatske prostore te naposljetku osvrt na nove istraživačke spoznaje o autorstvu, motivima i provenijenciji izloženih slika. U ovom poglavlju Ferenčak utvrđuje da se djela nizozemskoga baroknog slikarstva danas u Hrvatskoj uglavnom nalaze u zbirkama na sjeveru zemlje i u Slavoniji, a njihov je najveći broj u Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU-a i Muzeju Mimara. Osim nizozemskih grafika iz zbirke kranjskog plemića i polihistora Janeza Vajkarda Valvasora koja se od kraja 17. stoljeća nalazi u zagrebačkoj Metropolitanskoj knjižnici, hrvatske zbirke umjetnina u kojima se nalaze djela nizozemskog baroka formiraju se većinom u 19. i 20. stoljeću. Dok dobavljanje sjevernjačkog slikarstva uglavnom nije bilo prioritet domaćih kolekcionara, već onog talijanskog, autor poglavlja ističe zbirke i donacije Jurja Haulika, Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Josipa Jurja Strossmayera, Ante Topića Mimare i Đure Kokše kao najveće doprinose sakupljanju djela nizozemskog baroka u Hrvatskoj. U skladu s izložbenim konceptom, i u katalogu izložbe Ferenčak slike kategorizira prema hijerarhiji žanrova, ističući široki dijapazon žanr-scena, portreta i krajolika te nešto manje brojne,

Porculanske lule
FOTO L. Burić

ali vrijedne primjere sakralnog i profanog historijskog slikarstva.

Drugo poglavlje kataloga posvećeno staklenim i porculanskim predmetima nizozemskoga umjetničkog obrta 17. stoljeća potpisuje kustosica izložbe Valentina Bach. Predmeti primijenjene umjetnosti na izložbi služili su kao primjeri nizozemske kulture kakva je vidljiva na brojnim izloženim žanr-scenama, portretima i mrtvim prirodama. Iako je uloga uporabnih predmeta na izložbi bila sekundarna u odnosu na slikarstvo, katalog u ovom poglavlju donosi temeljit pregled razvoja obrta staklenih i porculanskih predmeta s obzirom na tehnike proizvodnje, utjecaje talijanskih, japanskih i kineskih metoda izrade i dekoracije te povijesni kontekst prosperiteta Nizozemske koji je omogućio napredovanje umjetničkog obrta u zlatnom razdoblju.

Zanimljiv i za posjetitelje posebno atraktivan dio izložbe bila je cjelovita replika ženske odjevne kompozicije iz sredine 17. stoljeća u punoj veličini, izrađena na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu prema *Portretu otmjene dame* Michiela van Miervelta iz Muzeja Mimara. Budući da je tipična crna odjeća s bijelim akcentima viših društvenih slojeva naširoko prepoznatljiv aspekt vizualne kulture kalvinističke Nizozemske 17. stoljeća – vidljiv i na portretima uključenima u izložbu – katalog je obogaćen i podrobnim tekstom Katarine Nine Simončić o nizozemskoj modi tog vremena. U ovom poglavlju autorica nam predstavlja razvoj običaja oblačenja u Nizozemskoj, tehnike

tkanja, bojenja i krojenja luksuznih crnih tekstila te izradu i simboliku specifičnih modnih dodataka. Ovo je posljednje poglavlje kataloga zaključeno opisom procesa rekonstrukcije izložene ženske odjevne kompozicije, pri čijoj je izradi kao stručna savjetnica sudjelovala autorica teksta.

Nakon uvodnih tekstova slijedi katalog izloženih djela opremljen sa 108 kataloških jedinica s kvalitetnim reprodukcijama i tekstovima Ivana Ferenčaka, Ane Petković Basletić, Ive Podrug, Marine Perković, Tanje Trška, Sanje Cvetnić, Ive Pasini Tržec i Arthura K. Wheelock Jr., koji iscrpno prezentiraju dosad poznate podatke i nova istraživanja o izloženim slikama, uključujući i nove atributivne prijedloge. Među njima se posebno ističe vrlo kvalitetno *Bičevanje Krista* iz Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a, koje je autor izložbe prepoznao kao jedno od četiri djela iz ciklusa Kristove Muke amsterdamskog slikara Dircka Santvoorta nastalo oko 1635. godine. Ovo je važno otkriće 2025. publicirano i u prestižnom časopisu *The Burlington Magazine*.¹

S obzirom na velik broj umjetnina iz privatnih zbirki i muzejskih čuvaonica, koje su inače rijetko izlagane i dostupne javnosti, izložba *Sjaj u tami: Nizozemsko slikarstvo 17. stoljeća u hrvatskim zbirkama* i njezin popratni katalog najvažniji su dosadašnji doprinosi poznavanju nizozemskog slikarstva na području Hrvatske. Vrijednost izložbe i kataloga uvećana je novim saznanjima o provenijenciji predstavljenih djela koja su rezultat dugogodišnjih istraživanja koja su prethodila

1 IVAN FERENČAK, A "Flagellation of Christ" in Zagreb from Dirck Santvoort's Passion series, u: *The Burlington Magazine* 167 (Art of Northern Europe, 2025.), str. 691–693.

Replika odjevne kompozicije
i Portret otmjene dame prema
kojemu je nastala FOTO L. Burić

Dirck Santvoort, Bičevanje Krista,
oko 1635., Strossmayerova galerija
starih majstora HAZU-a

njezinu otvorenju, novim interpretacijama žanra i motiva te temeljito potkrijepljenim atribucijama. Pritom je uključivanje drugih vrsta umjetnosti i umjetničkog obrta u izložbu i njezin katalog doprinijelo domaćem poznavanju i razumijevanju vizualne i materijalne kulture barokne Nizozemske, kako za stručnu tako za širu javnost. ✕